

SUPPLEMENT

סליחות THE TEXT OF THE

Why do the סליחות begin with the chapter of אשרי?

לקוטי מהרי"ך – והנה סדר הסליחות עי' במנהגים ובלבוש שפותח באשרי, והטעם כדי שיאמר אח"כ קדיש ואומר אח"כ פסוקי לך ה' הצדקה וכו' ושומע תפלה, ואם לא היה עשרה בשעת אמירת אשרי ובאו אח"כ יאמר קדיש אפילו באמצע הפסוקים ע"ש (רק שיאמר ג' פסוקים אחר שבאו המנין אליה רבה). והטעם שהקפידו לומר קדיש קודם הסליחות אפשר עפ"י מ"ש הלבוש דהסליחות נתקנו על סדר תפלת כל היום. שהפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דזמרה, (ואפשר מטעם זה בחרו דוקא במזמור אשרי מפני שהוא ראש לפסוקי דזמרה). והסליחות עם הי"ג מדות הם כנגד תפלת י"ח. (ואפשר מטעם זה אין פוחתין מג' סליחות כנגד הג' תפלות ביום) ואח"כ נפילת אפים וקדיש תתקבל ע"ש. וקודם כל תפלה אומרים קדיש, ואפשר גם מטעם זה בחרו דוקא במזמור אשרי כמו בכל תפלה שאומרים אשרי. ומטעם זה נראה גם כן דאף שאומר סליחות ביחיד יש לומר אשרי אף שאין אומר אח"כ קדיש כמו בכל תפלה, וכמדומה שכן המנהג. (והנה אשרי וקדיש ופסוקי לך ה' הצדקה איתא גם בסידור רב עמרם, אך פסוקי שומע תפלה ליתא שם אך מוזכרים הם במחזור ויטרי סי' קל"ד, וע"ש שרש"י ז"ל תקנוהו).

The opening paragraph of the סליחות

The opening paragraph of the סליחות consists primarily of פסוקים from תהילים. Contrast our current נוסח for the first paragraph with the first paragraph in סדר רב עמרם גאון:

סדר רב עמרם גאון סדר אשמורות – אומר ש"ץ אשרי יושבי ביתך ועונין אחריו עד תהלת ה' ידבר פי. ועומד ש"ץ ואומר קדיש ומתחיל ואומר לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים. מה נתאונן ומה נאמר מה נדבר ומה נצטרק: נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך כי ימינך פשוטה לקבל שבים. אתאנו על שמך ה' עשה למען שמך. בעבור כבוד שמך כי א – ל מלך חנון ורחום שמך. לא בחדר ולא במעשים באנו לפניך. כדלים וכרשים דפקנו דלתיך. מה נאמר לפניך יושב מרום. ומה נספר לפניך שוכן שחקים. מה נאמר לפניך כי בושנו במעשינו. ומה נספר לפניך כי נכלמנו בעונינו. מה נאמר לפניך ה' אלקינו. מה נדבר ומה נצטרק. אנו בושים במעשינו ונכלמים בעונינו. אלקינו בושנו ונכלמנו להרים אלקינו פנינו אליך. כי עונותינו

רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים. כי עונותינו רבו מלמנות וחטאותינו עצמו מספר. כי עונותינו עברו ראשנו כמשא כבד יכבדו ממנו. אם עונות תשמר י-ה ה' מי יעמוד. אם עונינו ענו בנו ה' עשה למען שמך. כי רבו משובותינו לך הטאנו. מקוה ישראל ה' מושיענו בעת צרה. אל תבא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי. אין כמוך באלקים ה' ואין כמעשיך. מי א-ל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי הפץ חסד הוא. ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו ותשליך במצולות ים כל הטאתינו. תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. כי לא על צדקותינו אנהנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים.

סליחות *Within The פיוטים* The

The *פיוטים* that play a great part in our current *סליחות* service were authored after the time of the *סדר רב עמרם גאון*. After the introductory paragraph brought above, the *סדר* *י"ג מידות* and the *א-ל מלך יושב על כסא רחמים* continues with *רב עמרם גאון*. Those two paragraphs are repeated after groups of *פיוטים* and *פסוקים*. The following is an example of one of the *פיוטים* that is found in the *סדר רב עמרם גאון*. It follows an alphabetical pattern:

זכור ה' מה היה לנו הביטה וראה את הרפתנו.

הביטה וראה את אנהותינו.

הביטה וראה את בשתנו.

הביטה וראה את גלותינו.

הביטה וראה את דלותנו.

הביטה וראה את הריסותינו.

האזינה ושמע את ודוינו.

הביטה וראה את זלולנו.

הביטה וראה ומלא את חסרוננו.

הביטה וראה את פלטולנו.

האזינה ושמע את יללתנו.

הביטה וראה את כלמתנו.

הביטה ולחץ את לחצנו.

הביטה וראה את מכתנו.

האזינה ושמע את נאקתנו.

האזינה ושמע את שיחתנו.

להבין את התפלה

האזינה ושמע את עֲתִירְתֵּנוּ.
האזינה ושמע את פְּגִיעֵתֵנוּ.
הביטה וראה את צְרוּתֵנוּ.
הביטה ושמע את קוֹלֵנוּ.
האזינה ושמע את רִנְתֵנוּ.
האזינה ושמע את שׁוֹעֲתֵנוּ.
האזינה ושמע את תַּחֲיִנוּתֵנוּ.
הביטה וראה כי אֵין לֵנוּ אֱלֹ-ה אַחַר אֱלֹהֵי אֶתָּה.
הביטה וראה כי אֵין לֵנוּ עֹזֵר וּסּוּמֵךְ אֱלֹהֵי אֶתָּה.
הביטה וראה כי אֵין לֵנוּ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ אֱלֹהֵי אֶתָּה.
הביטה וראה כי אֶכְלוּנוּ אוֹיְבֵים.
הביטה וראה כי בִלְעוּנוּ צָרִים.
הביטה וראה כי שִׁלְלוּנוּ בּוֹזִים.
הביטה וראה כי הִמְמוּנוּ זֹאבִים.
הביטה וראה כי אֶכְלוּנוּ בְּכָל פֶּה.
הביטה וראה כי הִכְבִּידוּ עוֹלָם עֲלֵינוּ.
הביטה וראה כי כִלְתָה רוּחֵנוּ.
הביטה וראה כי נִקְטָה נַפְשֵנוּ.
הביטה וראה כי אֵין לָא-ל יִדְיֵנוּ.
הביטה וראה כי הֵיִינוּ לְחֶרֶף וּלְמִשָּׁל.
הֵיִינוּ חֶרֶף לְשִׁכְנֵינוּ לְעַג וּקְלָם לְסַבִּיבוֹתֵינוּ.
הֵיִינוּ מִשָּׁל בְּגוֹיִם מִנּוֹד רֹאשׁ בְּלֹאֻמִּים.
הֵיִינוּ שְׁחוּק לְכָל עַמִּים נִגִּינְתָם כָּל הַיּוֹם.
הֵיִינוּ כִּתּוּמִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם אֵב וּכְאֶלְמָנוֹת אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוּעָה.

The **פיוטים** that we recite today in the **סליחות** before **ראש השנה** follow a pattern. There are two **פיוטים** that contain lines which follow each other in alphabetical order and a third **פיוט** which is recited before **וידוי** that is in the form of a **פזמון**. A **פזמון** is a **פיוט** that has a refrain. Each of the paragraphs are followed by **א-ל מלך יושב** and the **מידות**.

שמע קולינו

The paragraph that we know today as שמע קולינו was also different in גאון רב עמרם סדר: שמע קולנו ה' וקבל ברחמים את תפלתנו. שמע ה' קולנו נקרא וחנו ועננו. קולנו שמעה, אל תעלם אזנך לרוחתנו לשועתנו. כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונו לפניך, כי על רחמיך הרבים. ה' שמעה ה' סלחה.

The current version of שמע קולינו first appears in the 16th Century.

וידוי

The וידוי was different as well in סדר רב עמרם גאון. But it too was in alphabetical order: אשמנו מכל עם. בושנו מכל דור. גלה ממנו משוש. דוה לבנו בחטאנו. הוחבל גוינו. ונפרע פארנו. זבול מקדשנו. חרב בעונינו. פירתנו היתה לשמה. יופי אדמתנו לזרים. כחנו לנכרים. ועדין לא שבנו מתעותנו. והיאך נעזי פנינו או נקשה ערפנו והיאך נאמר לפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו אבל אנחנו חטאנו. לעינינו עשקו עמלנו. ממשך ומרט ממנו. נתנו עולם עלינו. סבלנו על שכמנו. עבדים משלו בנו. פורק אין מידם. צרות רבות סכבנו. קראנוך ה' אלקינו. רחקת ממנו בעונינו. שבנו מאחריך. תעינו ואבדנו. ועדין לא שבנו מתעותנו. והיאך נעזי פנינו או נקשה ערפנו והיאך נאמר לפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו אבל חטאנו.

The first evidence of the וידוי of אשמנו as we know it today is found in the סידור of רב ר' סעדיה גאון. The words that we recite are the opening words to lines within a פיוט that appears in his סידור. What is available today in the סידור of רב סעדיה גאון are only the lines for the letters 'א through 'ו. Note that the פיוט is based on the עשרת הדברות:

אשמנו בדיבור ראשון אנכי, אזי לב הטנו;
 בגדנו והן דבקה לשוני בחכי, אשר גואלנו ואשר חטאנו;
 געלנו בדיבור שיני לא יהיה, גם שופט צדק על ככה שפטנו;
 דברנו דופי ולא אמרנו איה, כי לה' אלקינו חטאנו;
 העוינו בדיבור שלישי לא תשא, הלא מעטה בשת על כן יעטנו;
 והרשענו ונותנו למשיסה . . .